

Позицията Богданов

В най-новата българска култура Богдан Богданов заема странна и уникална позиция. Когато погледнем ретроспективно, през обобщението на неговото тридесетгодишно присъствие в публичното пространство, трябва да открием новото, модерното, онова, което въплъщаваше плахата ни представа за вътрешна независимост на интелегента, на интелегентското в тоталитарната ситуация. Когато се вземем в настоящето, странността се разкрива от друга позиция. Сред шумната пъстрота на "постмодерните" говори Богдан Богданов персонифицира отново модерното - само че този път като "класическа" алтернатива на един по-ранен проект, в който хуманност, глобалност и смисъл са позитивно-съзидателни опори на мисълта и човешкото поведение. Винаги коректив на крайностите; съдържан в ентузиазма на порива към бързи промени, в същото време - открит към новото, ала в степен, която все още опазва целостта на собствената позиция; личен, личностен и заедно с това облечен в авторитарността на самата идея за институционалност в човешкото поведение - това са черти на присъствието, което наричам позицията - Богданов в българската култура. Покрай една от последните книги на Богданов ("Промяната в живота и текста") някак метонимично натежа мнението, че в неговата работа основно място заема Промяната, идеята за промяна.

Може би в пристъп на несъгласие съм склонна да кажа точно обратното, че виждам по-скоро устойчивото, постоянното, сцеплението на разликите, даже неисторичното като патос на историческото развитие... Всъщност много по-вярно ще бъде да формулирам именно диалектиката на противоположностите - независимо дали те изразяват промяна и непроменливост, мит и литература, идеален модел и съвременна схема - като методологически фундамент в дългогодишната изследователска работа на Богдан Богданов. Тук промяната, единичното, в този смисъл и смисълът са повод да се разбере повторимото, типологичното, целостта на културата, в крайна сметка - именно културата като цялост, може би даже инстинкт за цялост (така погледнато, Фройд и Богданов са несъвместими). Оттук, от хуманитаристичната хуманитарност на този проект, идва усещането за известна отместеност, за елемент на съзнателна отчужденост спрямо постструктуралистичните дехуманистично-деконструктивистични тенденции.

Синтезът преди всичко; синтез на идеи и школи, от една страна, на културни явления и модели, от втора. Синтез на личност и текст, най-сетне, в поведението на живия Богданов. Теоретично-методологическата положеност на книгата "Мит и литература" също трябва да търсим в някакъв вид синтез на изследователски практики - не толкова между, колкото в едновременното присъствие на структурализъм, херменевтика и рецептивна естетика. Безспорно е, че "класическият" антропологически структурализъм на Леви-Строс доминира разбирането за митичния текст като "празна форма" на смисъла, като липса на иманентна, "вътрешна" означеност. Аналогично се възприема и фолклорният текст, не зная дали не се крие известна опасност в опита за това плътно сближаване.

Компромисът е навярно в идеята за "идеалния текст", онзи, който (дори и фолклорен) всъщност не съществува. Херменевтичното определя опита да се изграждат интерпретативни конструкти - макар и като типологически схематизъм

на културните проявения. Рецептивното присъства в твърдото (и непроменливо) убеждение на Богданов, че всеки текст е усвояван и присвояван по някакъв начин в процеса на възприемане. Отвъд опита да назоваваме теоретичните основания на изследователя Богданов съзирам един имплицитен, но постоянен проект в неговата дългогодишна работа - упорит интерес към комуникативността, към безкрайните варианти на нейното проявление (от общество до тяло), може би дори перспективата на една оцелостяваща типология на културно-комуникативни модели. Има още нещо, което не бих искала да пропусна. Това е езикът - една класическа, в някакъв смисъл филологическа употреба на думите при Богдан Богданов. Удивителен е стремежът на всяко изречение да формира идея, да изрече смисъл, при това не в пространството на удоволствено-игровото общуване със своя читател, а много сериозно, с вяра в споделимостта на знанието и в смисъла на неговата наличност. Текстът е чужд на стремежа към заиграване, към реторични ефекти и афекти на израза. Закъснелият хайдегериански порив на българската хуманитаристика започва да изглежда малко инфантилен върху фона на това уважение към значението и значимостта на вербалния изказ. И пак стигаме до проблема за комуникативността и даже за вярата в някаква интенционална тъждественост на текста със себе си.

В крайна сметка за Богдан Богданов човекът прави литературата, а не литературата - човека.

Милена Кирова